

Skandovu sídlu nevyrovná svatosti, jako svatostánek umu a představivosti sinhaljských řemeslníků nemá na ostrově obdoby.

Na první pohled není svatyně Embekke nijak pozoruhodná a nelíší se příliš od staveb běžných v kandyjské oblasti. Samotný chrám tvoří patrová budova čtvercového půdorysu, krytá typickou lomenou střechou, a k němu přiléhá dlouhá sloupová síň, ze všech stran otevřená, na prostě asi metr vysoké podélné zdivce. Směle do výšky vzeplátá valbová střecha o dvojnásobném spaciáku, střídavě se radách „kandyjských“ sloupů, střídavě se říznutých do tvaru čtyřlístku a osmístěnou, hojně zdobených řezbami. Namísto hlavice je každý ze sloupů zakončen čtyřmi konzolami ve tvaru stylizovaného květu lotosu, podírajícími vazné trámův střechy, která je pokrytá keramickými taškami. Ke zhotovení sloupů bylo použito pryskyřičnatého dřeva ze stromu gammalu (*Pterocarpus marsupium*), který je na ostrově poměrně vzácný a roste hlavně v okolí někdejšího sídelního města

sinhaljských králů Gampoly. Dá-li se však ústnimo podání, tvořily tyto sloupy součást audienční síně gampolského královského paláce a byly sem převezeny, když dvůr mu. sel na přelomu 14. a 15. stol. hledat bezpečnější sídlo a přestěhovat se do Kótté na západním pobřeží.

Na sloupech jsou v nízkém reliéfu vyvedeny konvenční sinhaljské dekorativní motivy – labutě, dvojhlaví orli, sioni a lvi, složité rostlinné ornamenty, mytické nestvůry (makary) a mořské panny, ale i výjevy ze života, muži i ženy zachycené v ladném a plynulém pohybu, hudebníci a tanečníci, zápasníci v zápalu boje, vojaři i kačičníci, to vše zobrazené stylem, jemuž nelze upřít výrazovou robustnost, kompoziční vyváženost a plasticitu. Embekke vzniklo ke chvále kataragamského boha; dokázalo však mnohem víc. Po stáletí zdává chválu ušlechtilému dřevu i dávným tvůrcům, kteří je dovedli umělecky ozvláštnit, vdechnout mu život pro potěšení své i příštích pokolení.

Nový Orient: 1982 (v. 37) / 2.

Nechanské národy a národnosti ČLR v Mongolově a jim příbuzné národy a národnosti ČLR

JOSEF KOLMAS

Po nechanských národěch a národnostech náležejících k etnolingvistickým čeledím tibetobarmské, cuangsko-tungské, miaoško-jaoské, vietnamské, mon-khmerské a malajsko-indonéské, již mají svůj domov zhruba v celé jižní a jihozápadní polovině Číny (viz Nový Orient 1980, čís. 6 a 1981, čís. 1 a 7), zaměřme ve zbývajících třech pokračováních našeho seriálu pozornost na národnosti situaci v severní, severovýchodní a severozápadní polovině Číny, která se rovněž vyznačuje poměrně velkou a pestrou koncentrací nechanského obyvatelstva náležejícího ke zcela odlišným etnolingvistickým čeledím, a sice mongolské, tunguzsko-mandžské, korejské a turkické, tvořícím jednu společnou rodinu altajských národů a jazyků, a také ke skupině národů a jazyků indoevropských. V této stati pojednáme pouze o národěch etnolingvistické čeledi mongolské.

K mongolským národům a národnostem ČLR se počítají především vlastní Mongolové, dělení do mnoha územních a historických skupin (viz níže), a dále Tungšiangové, Paoanové, Mongoři (Tchuevé) a Dahuri. Tyto národy a národnosti nacházíme v dlouhém pásu severní Číny táhnoucím se od Chej-lung-fiangu na nejzápadnějším severozápadě přes Ti-lin, Liao-ning, Vnitřní Mongolsko, Chujskou autonomní oblast Ning-sia, Kan-su a Čching-čaj až po Sin-fiang na nejzápadnějším severozápadě. Jejich celkový počet udávají z roku 1978 doshuje 2,9 mil. obyvatel, z čehož na početně nejvíce Mongoly připadá rovných 2,6 milionu. Zatímco Mongoly nacházíme roztroušené v celém zmíněném pásu, Tungšiangy a Paoany nacházíme hlavně v Kan-su a Čching-čaj, Mongoři v Čching-čaj a Dahury v Chej-lung-fiangu. Z uvedených pěti národností mají k dnešnímu datu své vlastní autonomní jednotky pouze Mongoli (1 autonomní oblast, 3 autonomní kraje a 7 autonomních okresů), Tungšiangové (1 autonomní okres) a Dahuri (1 autonomní chotun).

Mongolské jazyky, kterými se hovoří na širokých prostorech Vnitřní Asie od Volhy až po Amur, představují samostatnou větev altajského jazykového kmene a patří k nim zejména vlastní mongolská, dále burjatská a kalmyčtina (v SSSR), tungšiangština, paoanština, monguorština a dahurština (v ČLR) a mogholština (v Afghánistánu). MONGOLOVÉ (čínsky Meng-ku-cu) se radí svým počtem 2,6 mil. osob na osmé místo mezi ostatními nechanskými národy ČLR (za Cuangy, Chueje, Ulgury, ly, Miao, Tibeťany a Mandžy). Sínští Mongolové, jak už řečeno, jsou součástí širší rodiny mongolských národů, k níž mimo jiné ČLR patří zejména mongolské obyvatelstvo

dnešní MoLR (Chaičové a další), Burjati v Burjatské ASSR a Kalmyci v Kalmycké ASSR a další. Mongolové ČLR se z hlediska etnického a jazykového dělí na řadu historických kmenů, jako jsou kupř. Alašani, Barguti, Cochari, Charčinové, Chorčinové, Ordosani, Suniti, Tümeti, Džemčiči, Liao-ningu, Chujské autonomní oblasti Ning-sia a Kan-su; dále Chošuti, Oleti a Torguti (někdy souhrnně nazývají Otraty) v Sin-fiangu; Džrbeti a Goršové v Chej-lung-fiangu a Ti-linu; a Ká-kenutěni, tj. kákenutští Mongolové, v provincii Čching-čaj. Různé velké skupiny vlastního mongolského obyvatelstva ČLR najdeme kromě toho také v Che-pej, Che-nan-u a dokonce až v Jün-nan-u.

Z celkového počtu čínských Mongolů jich ve vlastní Autonomní oblasti Vnitřního Mongolska (zřízena 1. 5. 1947 na osvobozeném území Číny ještě před vyhlášením ČLR; původní rozloha okolo 600 tis. km² byla v letech 1954–69 rozšířena na 1400 tis. km², poté zredukována na pouhých 400–450 tis. km² od července 1979 znovu stanovená na 1400 tis. km²; hlavní města Chuch-čchab žije – podle údajů z roku 1972 – pouhých 300 tisíc. Vzhledem k velkému počtu čínských přistěhovalců, představují Mongolové ve vlastní autonomní oblasti pouhých 5% všeho obyvatelstva dané oblasti (6240 tisíc v roce 1972) a jsou zde v pravém slova smyslu národnostní menšinou. Ostatní Mongolové žijí ve třech vlastních autonomních krajích, a sice Bojanogal (zřízen 1954, administrativní centrum Kuria) a Boratala (zřízen 1954, administrativní centrum stejného jména), oba v Ujgurské autonomní oblasti Sin-fiang, a Čhaj-si (zřízen 1954, administrativní centrum Te-ling-čaj) v provincii Čching-čaj (společný pro Mongoly, Tibeťany a Kazachy) a dále v sedmi autonomních okresech: Džrbetském v provincii Chej-lung-fiang (zřízen 1956), Charčinském ležícím v Fusijském v provincii Liao-ning, Gorloském předním v provincii Ti-lin (zřízen 1955), Supojiském v provincii Kan-su, Čenanském v provincii Čching-čaj (zřízen 1954) a Chobokarském v Ujgurské autonomní oblasti Sin-fiang (zřízen 1954).

Etnogenetický a historický vývoj čínských Mongolů je až do počátku tohoto století v podstatě shodný s vývojem u Mongolů v dnešní MoLR. I když atazko vlastního etnického původu Mongolů stále ještě zůstává neobjasněna, zdá se být jisté, že na utváření mongolského etnického společenství se podílely jak staromongolské, tak staroturcké (turkické), tak i některé tunguzsko-mandžské (paleosibijské) kmény obývající v různých dobách rozdílné prostory Vnitřní Asie, je-

vislost (11. července 1921) a později v roce 1924 vyhlásil MoLR zústená Vnitřní Mongolsko národní republikou (od roku 1949 Čínská lidová republika). Ve 30. letech v souvislosti s japonskou okupací Mandžuska se část území Vnitřního Mongolska ocitla dočasně pod japonskou správou, která souhlasila s vytvořením (kolem roku 1940) projaponské vnitromongolské vlády vedené mongolským knížetem Te-wangsem a osvobození severovýchodní Číny jednotkou CLOA byla z území Vnitřního Mongolska vytvořena Autonomní oblast Vnitřní Mongolsko (Ne-Meng-ku c'-č'-čchü, 1. května 1947) a do jejího čela postaven známý vnitromongolský politik číntel Ulánfátu.

Mongolové CLR se podle místních podmínek věnují buďto kočovnému pastevectví (zejména v západních částech Autonomní oblasti Vnitřního Mongolska, v Sin-fiang, Kan-su, Čching-čaj a Ning-sia), nebo zemědělství (východní a jižní část Vnitřního Mongolska s převládajícím ovčím obyvatelstvem). Chovají především koně, žebra, koně a velbloudy. Dvoudruhý mongolský bloud slouží k nošení nákladů na velké vzdálenosti a jejich srst nachází široký odbyv v Číně i v cizině jako cenná surovina k výrobě vlněných tkanin, kabáčků aj. Vedejším zaměstnáním je u tradičního lovu, a sice svísta, kun, lišek, vlků, onk lop dzerenů aj. a rovněž dobývání soli a přepa-va a nákladů. V podminích CLR se začal masivně rozvíjet zemědělství postupně rozvíjel i průmysl, především dřevářský, kožedělný, potravinářský, textilní aj. Výstavba hutního kombinátu v Pao-tchou s výstavbou pomocí SSSR mělo své době velký význam nejen pro Vnitřní Mongolsko, jehož je Pao-tchou největším a nejprůmyslovějším městem, ale i pro celou Čínu. Na těchto místech Vnitřního Mongolska se těží také železná ruda, mangan, síla, azbest aj. S rozvojem průmyslu a budováním železniční sítě (Uzbe-kina s Ulánbátarem a Moskvou) souvisí také ústřední město jako svou hlavní město oblasti Chuch-čaj, dle Pao-tchou, Ti-ning, Erlen-čaj atd.

Na venkově a především v pastevectvích oblastech si mongolské obyvatelstvo dosud uchovávalo celou řadu svých tradičních zvláštností, ať už jde o bydlení v jurtách, typický mužský a ženský kroj, tvoreny dle podivným a návrchu zdobených chalátů, který se v boacích převazuje pásem nebo o přípravu nejrozmanitějších masných mléčných a moučných jídel. Obvláště široky zastoupeny jsou čaji, pítí, obdobně jako Tibetani smíchány s mlékem, máslem a soli.

Oblasti obydlené mongolským obyvatelstvem patřily v Číně tradičně k místům s vysokou úmrtností v důsledku nejzávažnějších infekčních onemocnění, "léčebných" dříve pouze šamanskými i lamaistickými zřítokávkami. V tomto ohledu se v současnosti po roce 1949 radikálně změnila. Dnes s prací řada nemocnic a poliklinik a široce se rozvíjí také preventivní lékařská péče. Obdobně v ohledu osvětlování je patrný výrazný pokrok. Někdejší negramotnost, případně jednostranná zaměřená klásterní (lamaistická) výchova, byl nahrazeny povinnou školní docházkou. Byly zřízeny školy nejzávažnějších stupňů (v Chuch-čaj funguje vlastní vnitromongolská univerzita a obkolem věd tu má své filialky), v nichž se výuka provádí v rodném jazyce, tj. mongolsky, Mongo-

dělství. Skot chovají především jako tažnou sílu, méně již na maso. Z řemesel se největší sláve těší ržba do stříbra a výroba noží.

MONGUOROVÉ: čínsky zvaní Tchu-žen či Tchu-cu (tj. domorodci), žijí v celkové počtu 120 tisíc při dolním toku řeky Ta-tchung-čie v nejvýchodnější části provincie Čching-čaj. Od roku 1954 zde měli zřízen vlastní autonomní okres Chu-cu, jenž byl později zrušen a jeho území spolu s územím dalších čtyř sousedních okresů přetřeno ve „zvláštní oblast pod přímou provinciální správou“ (1974). Z etnického hlediska tvoří Monguorové složitým utvářecím procesem. Všeobecně se má za to, že dnešní Monguorové představují výslednou kombinaci původního historického lidu Sien-pi s pozdějšími elementy zapadomongolským (túmetským), turkickým (ujgurským), tibetským (čchinganským) a čínským. Patrně jsou rovněž stopy vlivu severních Chuejů nebo Dun-ganů. Podle vlastní tradice byla nynější monguorská sídliště zakladána ve 13.–14. století jako vojenská stanoviště sloužící k ochraně západních hranic jüanské říše proti nájezdům Tibetanů.

Dnes je hlavní činností Monguorů zemědělství (jačmen, pšeno, brambory, dýně, tykve); chov dobytka, ovčarství a rybolov plní úlohu doplnkového zaměstnání. Kůň je u Monguorů pokládán za posvátné zvíře a slouží pouze k jízdě, nikoli k tažení či nošení nákladů. Je mu také věnováno přední místo v monguorském folklóru. S tím také souvisí úcta, již se u Monguorů tradičně těší řemesla tak či onak spojená s koněm, jako zhotovování houní pod sedlo, výroba a zdobení koňské stříže atd. V náboženském ohledu se Monguorové hlásí k tibetskému buddhismu (lamaismu), vedle toho však praktičtí šamanství a pod vlivem Čínanů i kult předků.

Monguorský jazyk představuje specifickou odnož mongolských jazyků a svou stavbou a fonetickým zvláštnostmi má nejbližší k západomongolským (jurtickým) nářečím. V důsledku míšeni se sousedními etniky promíkl však do monguorských jazyků velké množství slov tibetského a čínského původu. Většina Monguorů také tradičně kromě vlastního jazyka ovládá ještě buďto tibetštinu nebo čínštinu, případně paoanštinu či turkickou salarštinu.

DAHURI, též Daguri, Dauri apod. (čínsky Ta-ču-er, resp. Ta-wo-er-cu), jsou posledním ze skupiny mongolských národů CLR. Jejich celkový počet se odhaduje číselně 70 tisíc a žijí převážně na severovýchodě Číny v provincii Čhej-lung-fiang, kde mají zřízen vlastní autonomní chotšun čili korauhej (c'-č'-čchi; odpovídá okresu Morindawa. Kromě toho je tady nacházejí ještě v Evenckém autonomním chotšunu, v okrese But-cha a v městech Čickar, Fu-ju a Čhajlaru a v jejich okolí. Menší část Dahurů žije rovněž v Sin-fiang, a sice v okolí města Tcha-čchengu (Čugučak) na samé hranici s Tcha-čchengu. V ohledu etnického původu se má za to, že Dahuri jsou příbuznými historickým Kitanu (od nich pochází ruské „Kitaj“ i archaické anglické „Cathay“, označující Čínu), k nimž v dalším etnogenetickém vývoji přistoupily ještě některé prvotunguzsko-mandžuské. Jejich původními sídly byla údolí horních toků řek Amuru a Arguně, odkud je teprve v 17. století čching-čajská vláda nechala vystěhovat do povodí řeky Nun-fiang (Nanni, levý přítok Sungari). Pro svou poměrně

širokou územní rozšířenost, zejména v oblasti Čching-čaj, je považován za nejvíce rozšířenou skupinu v rámci CLR. Jejich celkový počet se odhaduje číselně 70 tisíc a žijí převážně na severovýchodě Číny v provincii Čhej-lung-fiang, kde mají zřízen vlastní autonomní chotšun čili korauhej (c'-č'-čchi; odpovídá okresu Morindawa. Kromě toho je tady nacházejí ještě v Evenckém autonomním chotšunu, v okrese But-cha a v městech Čickar, Fu-ju a Čhajlaru a v jejich okolí. Menší část Dahurů žije rovněž v Sin-fiang, a sice v okolí města Tcha-čchengu (Čugučak) na samé hranici s Tcha-čchengu. V ohledu etnického původu se má za to, že Dahuri jsou příbuznými historickým Kitanu (od nich pochází ruské „Kitaj“ i archaické anglické „Cathay“, označující Čínu), k nimž v dalším etnogenetickém vývoji přistoupily ještě některé prvotunguzsko-mandžuské. Jejich původními sídly byla údolí horních toků řek Amuru a Arguně, odkud je teprve v 17. století čching-čajská vláda nechala vystěhovat do povodí řeky Nun-fiang (Nanni, levý přítok Sungari). Pro svou poměrně

širokou územní rozšířenost, zejména v oblasti Čching-čaj, je považován za nejvíce rozšířenou skupinu v rámci CLR. Jejich celkový počet se odhaduje číselně 70 tisíc a žijí převážně na severovýchodě Číny v provincii Čhej-lung-fiang, kde mají zřízen vlastní autonomní chotšun čili korauhej (c'-č'-čchi; odpovídá okresu Morindawa. Kromě toho je tady nacházejí ještě v Evenckém autonomním chotšunu, v okrese But-cha a v městech Čickar, Fu-ju a Čhajlaru a v jejich okolí. Menší část Dahurů žije rovněž v Sin-fiang, a sice v okolí města Tcha-čchengu (Čugučak) na samé hranici s Tcha-čchengu. V ohledu etnického původu se má za to, že Dahuri jsou příbuznými historickým Kitanu (od nich pochází ruské „Kitaj“ i archaické anglické „Cathay“, označující Čínu), k nimž v dalším etnogenetickém vývoji přistoupily ještě některé prvotunguzsko-mandžuské. Jejich původními sídly byla údolí horních toků řek Amuru a Arguně, odkud je teprve v 17. století čching-čajská vláda nechala vystěhovat do povodí řeky Nun-fiang (Nanni, levý přítok Sungari). Pro svou poměrně

širokou územní rozšířenost, zejména v oblasti Čching-čaj, je považován za nejvíce rozšířenou skupinu v rámci CLR. Jejich celkový počet se odhaduje číselně 70 tisíc a žijí převážně na severovýchodě Číny v provincii Čhej-lung-fiang, kde mají zřízen vlastní autonomní chotšun čili korauhej (c'-č'-čchi; odpovídá okresu Morindawa. Kromě toho je tady nacházejí ještě v Evenckém autonomním chotšunu, v okrese But-cha a v městech Čickar, Fu-ju a Čhajlaru a v jejich okolí. Menší část Dahurů žije rovněž v Sin-fiang, a sice v okolí města Tcha-čchengu (Čugučak) na samé hranici s Tcha-čchengu. V ohledu etnického původu se má za to, že Dahuri jsou příbuznými historickým Kitanu (od nich pochází ruské „Kitaj“ i archaické anglické „Cathay“, označující Čínu), k nimž v dalším etnogenetickém vývoji přistoupily ještě některé prvotunguzsko-mandžuské. Jejich původními sídly byla údolí horních toků řek Amuru a Arguně, odkud je teprve v 17. století čching-čajská vláda nechala vystěhovat do povodí řeky Nun-fiang (Nanni, levý přítok Sungari). Pro svou poměrně

širokou územní rozšířenost, zejména v oblasti Čching-čaj, je považován za nejvíce rozšířenou skupinu v rámci CLR. Jejich celkový počet se odhaduje číselně 70 tisíc a žijí převážně na severovýchodě Číny v provincii Čhej-lung-fiang, kde mají zřízen vlastní autonomní chotšun čili korauhej (c'-č'-čchi; odpovídá okresu Morindawa. Kromě toho je tady nacházejí ještě v Evenckém autonomním chotšunu, v okrese But-cha a v městech Čickar, Fu-ju a Čhajlaru a v jejich okolí. Menší část Dahurů žije rovněž v Sin-fiang, a sice v okolí města Tcha-čchengu (Čugučak) na samé hranici s Tcha-čchengu. V ohledu etnického původu se má za to, že Dahuri jsou příbuznými historickým Kitanu (od nich pochází ruské „Kitaj“ i archaické anglické „Cathay“, označující Čínu), k nimž v dalším etnogenetickém vývoji přistoupily ještě některé prvotunguzsko-mandžuské. Jejich původními sídly byla údolí horních toků řek Amuru a Arguně, odkud je teprve v 17. století čching-čajská vláda nechala vystěhovat do povodí řeky Nun-fiang (Nanni, levý přítok Sungari). Pro svou poměrně

širokou územní rozšířenost, zejména v oblasti Čching-čaj, je považován za nejvíce rozšířenou skupinu v rámci CLR. Jejich celkový počet se odhaduje číselně 70 tisíc a žijí převážně na severovýchodě Číny v provincii Čhej-lung-fiang, kde mají zřízen vlastní autonomní chotšun čili korauhej (c'-č'-čchi; odpovídá okresu Morindawa. Kromě toho je tady nacházejí ještě v Evenckém autonomním chotšunu, v okrese But-cha a v městech Čickar, Fu-ju a Čhajlaru a v jejich okolí. Menší část Dahurů žije rovněž v Sin-fiang, a sice v okolí města Tcha-čchengu (Čugučak) na samé hranici s Tcha-čchengu. V ohledu etnického původu se má za to, že Dahuri jsou příbuznými historickým Kitanu (od nich pochází ruské „Kitaj“ i archaické anglické „Cathay“, označující Čínu), k nimž v dalším etnogenetickém vývoji přistoupily ještě některé prvotunguzsko-mandžuské. Jejich původními sídly byla údolí horních toků řek Amuru a Arguně, odkud je teprve v 17. století čching-čajská vláda nechala vystěhovat do povodí řeky Nun-fiang (Nanni, levý přítok Sungari). Pro svou poměrně

vysokou kulturní úroveň zaujímali Dahuri tradice své oblasti.

Dahurský jazyk si dodnes uchoval některé archaické rysy staromongolských dialektů 13. až 14. století, jak je známe z dochovaných písemných památek. V jeho dnešním slovníku však nacházíme již velké množství slov tunguzsko-mandžuského původu. Ve 20. letech našeho století byl učiněn pokus vytvořit vlastní dahurské písmo na základě latiniky. To se však neujalo a v roce 1957 přešli Dahuri na písmo, odvozené z ruské grafiky.

Dahuri představují typický zemědělský lid, který se již od nepaměti věnuje pěstování obilí (kaolangu (sorgho), prosa, sóje, kanopi, bobu, brambor, baklažánů, dýní, tykví, tabáku atd. Ve velkém chovají též koně a skot a na rozdíl od ostatních Mongolů (s výjimkou tolika Mangutu) provozují rovněž rybolov, včetně zimního lovu ryb na zamrzlých řekách. Vysoké úrovně u Dahurů dosahují též nejruznější řemesla, zejména kovářství, zpracovatelsví dřeva, kovu a kůže, práva seměse a výrobků z něho atd. V náboženském ohledu jsou Dahuri povětšinou šamanisté, jen menší část se jich hlásí k lamatismu.

Ideologie a propaganda v Asyrské říši

JANA PEČIRKOVÁ

nápor Aramejců zastavit. V průběhu těchto bojů se ale změnila tradiční struktura asyrské společnosti. Především byla posílena neomezená autorita státu ve všech oblastech života společnosti a současně se asyrská společnost výrazně militarizovala. Všechny materiální a lidské síly asyrského státu byly zaměřeny na vytvoření a udržování účinného vojenského mechanismu, který se po potlačení aramejské invaze stal nástrojem, a patrně i jednou z příčin vzniku říše, která od 9.-7. stol. př. n. l. ovládala podstatnou část Předního východu.

Charakter sociální, politické a ekonomické struktury asyrské říše ovlivňovaly dvě protichůdné tendence — nová a tradiční. Nové formulované imperialistické politice se dostávala do konfliktu s tradiční sociálně ekonomickou strukturou společnosti, která nedostatočnou požadavkům imperialistických politických cílů, zejména požadavkům na dostatečný příliv surovin a lidské síly. Svědectvím tohoto konfliktu jsou občasné krize, jejichž následkem byla dočasná decentralizace říše.

Podmínkou existence a funkce říše byla silná centrální vláda, kterou reprezentovala neomezená a nepodmíněná moc jediného člověka — asyrského panovníka. Panovník měl monopolní právo na ekonomické a lidské zdroje společnosti. Toto právo se realizovalo přímou hospodářskou závislostí velké části obyvatelstva na paláci, povinností platit daně, pracovat na státních stavbách, sloužit ve vojsku a v byrokratickém aparátě. Tato poslední povinnost byla současně i privilegium, neboť funkce v královské administrativě byla jediným zdrojem bohatství i politické moci. V průběhu dějin asyrské říše byly totiž tradiční aristokratické skupiny téměř úplně byrokratizovány, takže jejich závislost na panovníkovi byla takřka absolutní. Ale i uvnitř této služební šlechty se prosazovaly tendence k její transformaci v dědičnou aristokracii.

Opozice zbytků tradičních aristokratických skupin, boj o úřady spolu se snahou byrokracie udržet úřady a půdu v dědičném vlastnictví, vedly ke konfliktům, ve kterých část horní vrstvy mohla adekvátně podporu panovníkové politiky. Asýrie neznašla legalizované formy politické opozice, a proto se nejkrajnější forma opozice projevila pouze palácovým převratem a vraždou panovníka.

Ovládnuté vrstvy asyrské společnosti byly odsoyzeny k naprosté závislosti na státu a k politické pasivě. Jejich pasivní odpor se mohl projevit pouze formou úteků.

Monopolní postavení asyrského státu se odráží

První tisíciletí př. n. l. bylo svědkem zrození „imperialistické“ ideologie. Tato ideologie byla podstatně pokusem o systemizaci a zdůvodnění nadvlády menšiny nad většinou, zdůvodněním nerovnováhy a nerovnosti. Nebyla tedy zrcadlením společenské reality, nýbrž naopak, tvořila jakýsi „převrácený obraz“ této reality. Jejím účelem bylo dodat vládnoucím vrstvám, které byly nositelem a současně i hlavním příjemcem výhod imperialistické politiky, větší oprávnění na monopolizaci politické moci a ekonomických výhod. V ovládaných vrstvách vytvářela imperialistická ideologie jakési falešné vědomí, které je nutno jednat proti vlastním zájmům.

S vývojem starověkých říší se měnil i charakter jejich ideologie, která postupně ztrácela svůj tradiční, lokální ráz a vyvíjela se směrem k univerzalizmu. Stále větší důraz byl kladen na překonání jednotlivých kulturních a společenských odlišností a na vytvoření jednotné, univerzální civilizace v rámci jediné říše. Tato idea univerzalizmu byla nakonec formulována v „pax Romana“ říše římské.

Ideologie asyrské říše, nejstarší říše 1. tisíciletí př. n. l., je však ještě pevně spjata s tradičními náboženskými a kulturními představami mezopotamské společnosti předcházejících období. Pro správné chápání asyrské imperialistické ideologie nestačí, přeložíme-li její ideologické poselství do našeho kódu politických a ekonomických termínů. Tato ideologii můžeme rozumět jen tehdy, porozumíme-li charakteru společnosti, která ji zrodila.

Vznik asyrské říše byl výsledkem politických a ekonomických změn na konci 2. tisíciletí př. n. l. Příčinou těchto změn byla krize tradičního politického a ekonomického systému států 2. tisíciletí. Důvodů a průběh této krize dosud neznáme. Víme však, že v jejím důsledku došlo k obrovskému pohybu obyvatelstva v celé oblasti východního Středomoří. V průběhu invaze tzv. mořských národů zanikla chetitská říše a řada států v Syrii, byl vážně politicky oslaben Egypt. Zhroucení států v Syrii otevřelo cestu vlně kočovných aramejských kmenů, jejichž hlavní nápor směřoval proti Mezopotámii. Jižní Mezopotámie, Babylónie, se náporu přistěhovalců nebránila a Aramejci se v Babylónii postupně usazovali a asimilovali. Tento proces však trval několik staletí a v jeho průběhu trpěla Babylónie decentralizací a nestabilitou.

Severní Mezopotámie, Asýrie, se postavila Aramejcům na zoufalý odpor a po dlouhém období výherpávajících válek se podařilo Asýřanům

Podařená tvrzení nepodařených žáků

Asie je kolébka všech národů, které se tam narodily. Indie lákala mořeplavce tím, že si neměli čím okorenit jídlo. V Egyptě je posvátným bohem vůl. Slunce nejvíc svítí v nejtěmnější Africe. Na Saňare žijí lvi, kteří svědomitě hubí nepřátele. Lékařská věda v Egyptě dosáhla velkého rozvoje díky konzervování mumií. Po poušti jezdí velbloudi na dvouhrbých beduínech. Černoši mají tmavou ples. Nil je Vitava plná krokodýlů. Ještě donedávna byli Afričané součástí kolonizátorů. V nové vzniklých afrických státech nejsou ani železnice ani mnoho silnic. Dobytek se tam proto musí převážet k moři pšky. Karavanou táhly poušti, protože nebyl jiný dopravní prostředek, který by nezemřel žitím. Na Saháre si děti hraji nejraději v písku. Tak staré domy jako pagody a pyramidy se už dnes nestaví. Sfinga nebyla žena ani muž. Pravda je někde uprostřed. Ve Střední Asii jsou místa, kam chodili bloudit cizinci a tím vznikaly mapy.

Zarnameal Václav Richter